

Р

Райкер Вільям Харрісон (*Riker William Harrison*; 22.09.1920, Де Мойн, штат Айова, США – 26.06.1993, Рочестер, Нью-Йорк, США) – амер. політолог, один із основоположників вивчення теорії раціон. вибору, федералізму, теорії коаліції та теорії структурно-обумовленої рівноваги. Активно використовував математичні моделі та теорію ігор. Здобув ступінь бакалавра з економіки в Ун-ті Індіани (1942), д-ра політ. наук в Гарвард. ун-ті (1948). Викладав у Коледжі Лоуренса (штат Вісконсин, США). 1962-1977 рр. Зав. кафедри політології в Рочестер. ун-ті (1962-1977). Обраний членом Амер. академії мистецтв і наук (1975), президентом Амер. асоціації політ. наук (1983). Почесний д-р наук Ун-ту Упсала (1977, Швеція). Засновник Рочестер. школи позитивної політології. Найкращі студенти США за видатні досягнення в політології двічі на рік нагороджуються премією Р. Щорічно Амер. асоціація політ. наук нагороджує автора найкращої книги у розділі «Політекономія» в пам'ять про Р.

Основні праці: «Теорія політичних коаліцій» (1962), «Федералізм: походження, процес, значимість» (1964), «Лібералізм проти популізму» (1982).

Р. засновник «позитивної політ. теорії», теорет. фундамент якої, складали теорія раціон. вибору та теорія ігор. «Позитивна політ. теорія», нині є одним із основних підходів у політ. науці. На думку Р., майже все, що було написано з політології, у період 1780-1950-х рр., мало описовий характер. Тільки після «поведінкової революції», у 1950-х рр., відбулося поживлення досліджень із застосуванням кількісних методів. Р. був одним із перших, хто звернув свою увагу на теорію сусп. вибору.

У своїй праці «Теорія політичних коаліцій», вчений використовує теорію ігор, щоб формалізувати політ. теорію. Р. виводить критерій розміру коаліції, на основі якої, вибудовує теорію «мінімально виграшної коаліції». За Р., «мінімально виграшна коаліція» – найбільш вірогідна коаліція, яка контролює більшість місць у парламенті (без цього її формування не мало б сенсу), але не включає фракції, які не були б необхідними для досягнення цієї мети. Ідеолог. близькість не враховується. При побудові цієї теорії Р. виходить із того, що фракції – раціональні політ. суб'єкти, які мають на меті збільшення власної влади. Тоді як, влада в умовах парламентаризму –

це участь у формуванні уряду, а збільшення влади пропорційно збільшує кількість уряд. посад. Допускаючи в коаліцію малу партію, основні партнери по коаліції, автоматично скорочують власне представництво в уряді. Тому, участь малих партій у формуванні уряду прийнятна для них за умови, коли без цього вони не здатні утворити парламент. більшість. Р. вважав, що раціон. політика гравців вимагає від них сформувати коаліцію, яка буде достатньою для формування уряду, але не більше. Р. вважав, що чим менше повної та чіткої інформації про партнерів по коаліції, тим більше вони прагнутимуть до збільшення перемагаючої коаліції. Щодо розміру коаліції, то Р. стверджував, що чим більша коаліція, тим вона менш життєздатна. Осн. недолік теорії «мінімально виграшної коаліції» полягає в тому, що у будь-якій багатопарт. системі, вона показує надто багато варіантів політ. коаліцій.

В основу теорії політ. коаліцій Р. закладені такі положення: раціональність (вступаючи в коаліції, актори оберуть той варіант, який веде до найпривілейованішого результату); переможець отримує все; усі актори повинні бути поінформовані щодо правил гри і дій ін. акторів; актори повинні враховувати можливі наслідки від укладання коаліції; усі члени перемагаючої коаліції отримують винагороду та мають право допускати або не допускати нових членів.

У праці «Лібералізм проти популізму» Р. аналізує широкий спектр питань нормативної політ. теорії та амер. політ. історії. Р. використовує теорію раціон. вибору, щоб показати, що проблема рабства в амер. нац. політиці відіграла важливу роль. Показує як А. Лінкольн виграв найважливіші вибори в амер. історії з менш, ніж 40% отриманих голосів. Р. пояснює, що громад. війна в США і президентські вибори 1860 р., які їй передували, порушили політ. рівновагу і це було використано тими, хто, зазнавши раніше невдач, сформував Республ. партію на основі нової коаліції сил.

Р. був першим вченим який намагався, використовуючи теорію ігор, зрозуміти політ. взаємодії та явища. Сформував спільноту вчених яка сприяла піднесенню теорії раціонального вибору в якості міждисциплінарного явища. У своїх працях Р. виводить новий метод аналізу конкретних ситуацій (англ. case study). Р., оперуючи мовою математики, побудував теорет. базу для політ. аналізу, пере-

творивши важливі частини політ. досліджень із описових у прикладні.

Лит.: Романюк А., Шведа Ю. *Партії та електоральна політика*. – Львів: «Астролябія», 2005. – С. 111–134; *Теорія коаліційних урядів: світовий досвід та українська практика / Політичні проблеми сучасної України: аналітичні доповіді Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. – К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. – С. 41–72; Шведа Ю. *Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посіб.* – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 294–298; Shepsle K. *Losers in Politics (and How They Sometimes Become Winners): William Riker's Heresthetic / Kennet A. Shepsle // Perspective on Politics*. – 2003. – Vol. 1. – Issue 02. – P. 307–315.

В. Лебедюк

Райх Вільгельм (нім. *Wilhelm Reich*; 24.03.1897, Добряничі, Галіція, Австро-Угорщина – 03.11.1957, Льюїсбург, Пенсильванія, США) – австр. та амер. психолог, один із основоположників європ. школи психоаналізу, учень З. Фрейда (неофрейдист). Навчався у мед. школі Віден. ун-ту, член Віден. психоаналіт. т-ва (з 1919 р.), відколи й розпочав психоаналіт. практику. Психоаналіз і марксизм були популярними в студ. середовищі вченнями і Р. був одним із тих, хто прагнув поєднати вчення З. Фрейда та К. Маркса. Отримавши мед. ступінь (1922), став першим клінічним асистентом д-ра Фрейда, заснував клініку у Відні, а згодом зайняв посаду віцедир. цієї клініки. У 1924 р. Р. став дир. першого в країні навч. ін-ту психоаналізу.

Основні праці: «Психологія мас і фашизм» (1933), «Подивись на себе, маленька людинно!» (1946).

Активно заявив себе в політиці, вступив до лав Комуніст. партії. Піддаючись осуду психоаналітиків за свою політ. діяльність, переїжджає з Відня до Берліна. У Берліні Р. став приділяти більше уваги комуніст.-орієнтованому руху психічного здоров'я – здоров'я трудящих. Читає лекції та організовує гігієнічні центри по всій Німеччині. Р. розвивав можливості радикальної соц. критики: скасування репресивної моралі та вимога статевої освіти. Ідеї Р. вплинули на «нових лівих» на Заході.

Ідеї Р. набагато випереджали свій час і не влаштували суч. йому сусп.-во. Його програма включала такі головні моменти: інтенсивна освіта в галузі контролю народжуваності; надання контрацептивів всім бажаним; дозвіл абортів; дозвіл розлучень; відмова від визнання факту законності шлюбу значущим

чинником для суч. сім'ї; відмова від покарання злочинців, які вчинили злочини секс. характеру; лікування таких злочинців технологіями психоаналізу.

Криза кар'єри Р. збіглася приходом до влади А. Гітлера (1933). З 1930 по 1933 Р. пише книгу «Психологія мас і фашизм», згодом заборонену нацистами. Фашизм, на думку Р., служить виразом ірраціональності характерологічної структури звичайної людини, первинні біолог. потреби якої піддавалися придушенню протягом цілих тисячоліть. Р. аналізує соц. ф-цію такого придушення і показує вирішальне для цього придушення значення авторит. сім'ї та церкви.

У 1939 р. керівництво Нової школи соц. досліджень запрошує Р. до Нью-Йорка, куди він переїжджає разом зі своєю лабораторією. В Америці Р. відмовляється від продовження аналізу, не визнає він і традиц. методів лікування, що погіршує його самопочуття. У Нью-Йорку Р. вводить третій компонент свого інтегративного вчення та засновує Ін-т оргона, де продовжує свої дослідження з біоенергії – енергії життя. У 1957 р. Р. помирає у федеральній в'язниці від серцевого нападу.

Сьогодні є чимало послідовників вчення Р. – анархісти, фізики, антрополози, сексологи, політологи, психоаналітики і т.д, яких об'єднує критика репресивних установок суч. цивілізації, ангажованості сучасної науки, вивчення оргону та незалежні антрополог. дослідження.

Р. відкидає концепцію, за якою фашизм є ідеологією або результатом діяльності окремої людини, народу, якої-небудь етнічної або політ. групи. Не визнає він і розуміння фашизму, яке обмежене соц.-політ. підходом, що висувається марксист. ідеологами. Дослідник підмічає, що у фашизмі фіорерська ідеологія спирається на традиційну містичну концепцію незмінності людської природи, на безпорадність народних мас, їх прагнення до підкорення авторитету і на нездатність до свободи. До того ж, фашистська ментальність – це ментальність «маленької людини», поневоленої, такої, що прагне до влади і в той же час протестує.

Розглядаючи фашизм, Р. підсумовує, що при посиленні своєї біол. жорсткості і втраті властивої їй саморегуляції людина набула всіх тих особистісних особливостей, які привели до появи «диктаторської чуми»: ієрархічне уявлення про д-ву, механічне управління сусп.-вом, страх перед відповідальністю, прагнення підкорятися фіореру і владі, потреба підкорятися командам, механічне вбивство на війні. Тому Р. робить висновок, що на змі-